

Projektplan för gamla skolan 2011-2014

Nisse Husberg

27 september 2011

Gamla folkskolans vänner i Hindersby r.f. bildades våren 2011 och anhöll av kommunen att få överta gamla folkskolan i Hindersby (byggd 1899) och vid sitt möte den 9 maj 2011 beslöt kommunstyrelsen i Lappträsk att skänka skolbyggnaden åt föreningen.

Skolan är byggd på byns allmänning som äges av ca. 150 personer gemensamt. Föreningens medlemmar är till stor del också delägare i allmänningen. Avsikten är att öppna huset för aktiv verksamhet främst för befolkningen i byarna Hindersby och Bäckby som också använt skolan i tiderna och vars förfäder byggt den.

Den framtida användningen av skolan inbegriper enligt planerna fortsättning av den kursverksamhet som nu pågår där samt en betydande utvidgning av kurser och liknande verksamhet. Dessutom behövs huset för föreningarnas arkiv (bostaden) och som lager (närmast vinden och uthuset). I ungdomsföreningens hus finns inga lämpliga utrymmen och det har länge funnits ett behov av sådana. Det finns heller inte utrymme att bygga till på ungdomsföreningens tomt (bergsknall).

Föreningens uppgift är att sköta om huset med gamla metoder och gamla material och ställa byggnaderna till förfogande för byarnas olika verksamheter och föreningar. Föreningens egen verksamhet går också ut på att ordna kurser och föredrag om traditionell byggnadsvård och liknande.

Husets utrymmen måste delvis byggas om (återställas) för att ändamålet skall uppnås. En av de första åtgärderna är att byta ut den dyra oljevärmaren (från nya skolan) till mera förmånliga luft-luftvärmepumpar. I ett senare skede kommer de gamla kakelugnarna att återställas för att ge ett bidrag medelst billig vedvärme - kanske i form av kurser i att mura kakelugn.

Då värmen från nya skolan stängs av finns det risk att vattenförsörjningen fryser eftersom den finns i samma kanal som värmerören. Därför måste en ny vattenledning dras till gamla skolan på frostfritt djup. Samtidigt läggs en optisk fiberkabel ned så att gamla skolan får tillgång till snabb datanätanslutning. Många föreningar har elektroniska arkiv och fler håller på att gå över till databaserad dokumentation.

På elsidan behövs inte större förändringar men de nuvarande två elavtalen bör slås ihop till ett enda för att spara månadsavgifter. Dessutom bör åskskydd installeras för att skydda elektroniken.

Fotografier från huset finns på nätet:

<http://byyin.hindersby.net/?p=332> (utomhus)

<http://byyin.hindersby.net/?p=355> (inomhus)
<http://byyin.hindersby.net/?p=328> (planritning).

1 Huset kulturhistoriska värde

Gamla folkskolan är det finaste gamla hus vi har i byarna. Den är byggd år 1899 och i stort sett i ursprungligt skick utom ytorna inomhus som är täckta med spånskivor. Stenfoten är byggd av meterstjocka stenar och i prima skick. Den går dessutom under de bärande mellanväggarna så huset har inte satt sej praktiskt taget alls unde de 112 år det stått här.

Fönstren är desamma som vid husets byggande och likaså i prima skick. I den bärande stommen av timmer har nästan inga förändringar gjorts. I stora skolsalen finns ännu den ursprungliga panelen kvar.

Eldstäderna är rivna då vattenburen centralvärme installerades på 50-talet men är lätta att återställa eftersom grunden finns kvar.

Taket är försett med modern plåt (där målningen tyvärr flagat) men det är lätt att byta den till lämpligare material då den tiden kommer.

Omgivningen är också nästan den ursprungliga. Huset finns på en naturlig backe som bibehållits i samma skick som vid byggandet. Det gamla uthuset är också välbevarat med en inbyggd stockboda.

Husen är målade med moderna plastfärger men den går att ta bort med infraröd lampa och då träpanelen är i gott skick (också ursprunglig) så är det lätt att återställa den gamla gula slamfärgen.

Så gott som alla i byarna Hindersby och Bäckby har gått i den gamla skolan. De äldre då den fungerade som folkskola och de yngre då den var slöjd- och gymnastiksal samt bibliotek. Den ligger centralt i byarna och är en naturlig medelpunkt för kulturell verksamhet tillsammans med ungdomsföreningens lokal ett par hundra meter därifrån.

Gamla folkskolans vänner rf. kommer att bibehålla huset i det ursprungliga skicket och delvis återställa det. Det är byarnas pärla och har alla förutsättningar att stå kvar som en central samlingspunkt ännu i flera hundra år.

2 Användning i framtiden

Tanken är att komplettera ungdomslokalen Hemborg - inte konkurrera med den. Sådan verksamhet som inte lämpar sej för Hemborg som hantverk och praktiska kurser samt långvariga utställningar, bibliotek mm. borde placeras på gamla skolan samt också arkiv, kontorsutrymmen och lager.

Slöjdsalen är utmärkt för kursverksamhet av praktiskt slag och vi tänker oss att där kunde försiggå kurser i MI:s regi såsom:

- byggnadsvård
- fönsterreovering

- murning av kakelugn
- målning med gammaldags färger
- osv. osv.

Men den stora salen får inte vara upptagen hela tiden utan bör gå att använda som samlingslokal också. Detsamma gäller den lilla salen (biblioteket).

Vidare bör plats för bysbornas och föreningarnas arkiv ordnas samt skrivbord, arbetsbord, bokhyllor och datamaskiner. Utrymme för byns videokonferensutrustning bör ordnas.

Hindersby skolas gamla bibliotek borde få en lämplig plats och kan kompletteras efter behov.

Viktigt är att skapa utrymmen för lagring t.ex. av teaterrekvisita som inte ryms på Hemborg. Byabolaget behöver också lager för fiberkabel (uthuset) och elektronik. Det finns också en hel del festporlin i byn som inte nu har någon lämplig förvaringsplats.

Otvivelaktigt kommer det ännu många nya idéer om hur huset kunde användas.

3 Husets nuvarande skick

Huset är i utomordentligt skick och behöver bara ytrenovering. Grunden är rak och står lika stadigt som under de senaste hundra åren på en stenkulle. Timmerstommen är frisk och rak liksom taket. Fönstren behöver enbart vanlig underhållsmålning, litet omkittning och tätning. Plåttaket som byttes ganska nyligen är också i gott skick men målningen har flagat nästan överallt (plast) men behöver knappast bytas på länge.

Inomhus har två betydande förändringar skett sedan skolan flyttade till nya skolan bredvid. Först byggdes (i början på 50-talet) skolsalen om till kombinerad slöjd- och gymnastiksal men den ursprungliga bröstpanelen finns ännu kvar. Ovanför den finns det målade spånskivor men troligen med den gamla tapeten inunder. De gamla kakelugnarna revs också och vattenvärme från nya skolan installerades med naturlig cirkulation. Men ugnarnas grund och bakommurning finns ännu kvar så det är lätt att återställa dessa.

I ett andra skede (på 80-talet ?) byggdes duschrum och WC i den gamla lärarbostadens arbetsrum och bostaden blev ett rum och kök. Det gamla sovrummet och lilla skolsalen blev bibliotek. Väggbeklädnaden är också här målade spånskivor.

Husets nuvarande utrymmen består av:

1. stora salen (990x760 cm = 75 kvm) som länge fungerat som slöjdsal och som fortsättningsvis kommer av kvarhållas i samma funktion men som också bör putsas upp så den blir lämplig som mötes- och samlingslokal. Huvudsakligen gäller det ytorna och fönstren.
2. biblioteket (682x433 cm = 29,5 kvm) som är ett utrymme bildat av lärarbostadens sovrum och den lilla salen. Det rustas upp till ett mindre mötes- och arkivrum för föreningarna. Möjligen placeras byggnadsvårdsbiblioteket här. Tillsvidare behöver bara ytorna putsas upp.

3. duschutrymmen och WC (432x430 cm = 18,5 kvm) som är inbyggda i lärarbostadens arbetsrum. Tanken är att i det andra skedet återställa arbetsrummet eftersom duschutrymmet och en WC inte behövs mera (huset har 4 WC). Här måste flera nya väggar rivs och en gammal igensatt dörr tas upp på nytt.
4. Lärarbostadens tambur (1,5 kvm) som nu är en av fyra WC byggs om till central för det optiska fibernätet och får fungera som serverrum för föreningarnas dataapparat. Den finns vid ytterväggen och vattnet fryser där lätt så dess funktion bör ändras i alla händelser. Detta hör till första skedet.
5. Lärarbostadens kök (370x360 cm = 13,4 kvm) hålls i första skedet kvar som det är. I senare skeden återställs det möjligen till sitt ursprungliga skick.
6. Lärarbostadens sal" (510x430 cm = 22 kvm) bibehålls ungefär i nuvarande skick men den gamla dörren till arbetsrummet tas upp igen. Dessutom putsas ytorna upp en aning och skrivbord samt lämplig inredning för föreningarna anskaffas - givetvis i ursprunglig stil vilket betyder första hälften på 1900-talet.
7. Den stora vinden (217 kvm) som går över hela huset och har högt till tak byggs ut till kallt men torrt lagerutrymme. Huvudsakligen gäller det att bygga golv över hela ytan samt lätta sidoväggar. Det finns en relativt bekväm trappa upp till vinden.

4 Värmesystem och VVS

Utgångspunkt: Huset skall klara en vinter helt utan elektricitet. Så små ingrepp som möjligt - helst återställning av gammal vedvärme.

En viss bekvämlighet bör dock finnas för att göra huset mera användbart. Därför har luft-luftvärmepump valts - man behöver bara göra två små hål för rören mellan inomhus- och utomhusenheterna. Dessutom är risken för vattenskador minimal. Det är också lätt att återställa huset i ursprungligt skick.

Utomhusenheterna placeras bakom huset minst några meter från ytterväggen. De förses med dränering till frostfritt djup med elmotstånd för att förhindra frysning. Inomhusenheterna placeras så osynligt som möjligt. Inomhusenheten bör vara helt tyst (20 dB vid lågvarv). Kondensvatten leds bort också från dessa via uppvärmda slangar. Värmepumparna bör ha möjlighet till underhållsvärme (+10 grader).

Övervakning av huset inklusive värmesystem och vatten sköts enligt samma principer som Nisse Husbergs styrsystem som kan övervakas via Internet.

Då varmvattencirkulationen från nya skolan upphör så behövs en skild varmvattenberedare som bäst installeras mitt i huset bredvid den kvarblivande WC:n för att minimera frysriskerna. Bästa är en boiler (500 l) med varmvattenslinga eftersom huset kan stå oanvänt långa tider. I en slinga finns det mycket litet varmvatten i jämförelse med en varmvattenbehållare och man får snabbt friskt varmvatten även med långa perioder av låg användning.

Alla vattenrör bör flyttas från golvisoleringen till ytan och allt vatten koncentreras i mitten av huset. Även där planeras rördragningen så att frysning (t.ex. vid långvariga elavbrott) inte kan förorsaka skada på huset utan eventuella läckagen skall alltid rinna rakt genom golvet - inte in i isoleringen.

I ett senare skede återställs kakelugnarna för vedeldning. Det skulle ge en välbehövlig tilläggsvärme under de kallaste perioderna då luftvärmepumparnas effekt är som lägst. De gamla grunderna och murningen bakom ugnarna finns kvar.

Det är onödigt med fyra WC i huset och i de två som finns vid ytterväggarna fryser vattnet kalla vintrar så de är avstängda redan nu. För att klara de nya kraven på avlopp så finns möjligheten att ersätta de vattenspolande med miljövänliga urinseparerande torrass av modern tillverkning.

Det WC som nu finns i tamburen till lärarbostaden kan byggas om helt till central för fibernätet och duschrummet samt pojkarnas WC som finns i gamla arbetsrummet borde rivas så att arbetsrummet kan återställas i gammalt skick.

5 Omgivning

Byggnaden finns på byns allmänning (407-403-878-1) som de flesta medlemmar är delägare i. Därför kan man säga att vi har "egentomt". I praktiken sköter föreningen också om allmänningen.

Omgivningen rustades upp vid allmän byatalko för Hindersby och Bäckby den 30 juli. Allmänningen är ganska stor och den skogbeklädda delen skall gallras i vinter. Det som återstår är att få bort en stor lönn som skrapar på taket och har rivit ned en takeräna. Tyvärr lutar den över elkablar som finns på bäge sidorna. De andra träden bakom huset bör också glesas ut.

Trädgården kommer i ett senare skede att återställas i enlighet med lärare Grandells modell. Hans barn är med i föreningen och minns en hel del om hur det såg ut - de var tonåringar då de ännu bodde i gamla skolan. Ett projekt finansierat av Silmu och Svenska kulturfonden för bevarande av gamla trädgårdsväxter och som sköts av fil.lic. Gun-Britt Husberg (biolog och trädgårdsmästare) skall omfatta också gamla skolans trädgård.

Ishockeyrinken bakom huset hör inte till föreningen utan kommunen sköter om den. Tanken är att bygga en väg direkt till rinken mellan huset och uthuset varvid vägen också kan tjäna ungdomsföreningens insamling av papper i uthuset och byabolagets lager för optisk fiberkabel mm. som också kommer att flyttas till uthuset. Vägen byggs som grusväg och följer en naturlig sträckning utan större uppfyllnad eller bortschaktning.

6 Uthuset

Föreningen äger också uthuset (ca. 20x6,5 m) som är i ungefär samma skick som 1950. Det innehåller en gammal stockbod, lider med brädväggar och en delvis murad del (inomhus) som varit ladugård och senare torrass för elever och lärare och ännu är kvar i samma

skick som på 50-talet. Inga större renoveringsbehov finns just nu men en upprustning av en del utrymmen skulle göra det mera användbart i framtiden.

7 Skeden i projektet

7.1 Första skedet (2011-12)

Ändring av värmesystemet är viktigast och tillika måste vattnet byggas om. Då den nya vattenledningen gräves är det lämpligt att tillika gräva ned optisk fiberkabel till centralen för datanätet. Elavtalen borde också slås ihop men det kräver inte så stora förändringar i elnätet. En WC rivs också för att ge plats åt fibernätets central.

Taket undersökes och hängränorna repareras. Gluggarna i stenfoten förses med luckor som kan stängas till vintern samt nät för att hindra möss att komma in. Fönstren tätas.

Gammaldags möbler anskaffas till bostaden som nu är tom.

En väg framför uthuset byggs för att komma åt dörrarna.

7.2 Andra skedet (2013)

Lärbostaden gamla arbetsrum återställs och duschrummet + WC rivs. Dörren till lärbostadens saltas upp på nytt.

Vinden förses med golv så den kan användas som kallt men torrt lager. Samtidigt undersökes isoleringen så att den fungerar på rätt sätt - möjligen ersätts mineralullen med träbaserat material (sågspån eller cellulosaul).

Fönstren rengöres från plastfärg och kittas med linoljespackel samt målas med linoljefärg av god kvalitet. Innerfönstren tätas med papperslimband. Utomhus rengöres väggarna från plastfärg med infraröd lampa och målas om med gul slamfärg (hemkokad) eller linoljefärg.

7.3 Tredje skedet 2014)

Kakelugnar återinstalleras och två pipor muras på de gamla platserna där det finns färdig grund.

Eventuellt återställes den lilla skolsalen och lärbostadens sovrum liksom lärbostadens kök med vedspis.

Lärbostadens köksdörr som nu är ytterdörr flyttas tillbaka till köket och en ny stilendig ytterdörr anskaffas.

Ifall det blir nödvändigt (då det blir nödvändigt) bytes takplåten ut mot gammaldags pannplåt eller falsad plåt.

Trädgården återställes med gammaldags växtmaterial.

Vi har den fördelen att lärare Grandells barn som vuxit upp i den gamla skolans lärbostad är med i föreningen och kan ge oss råd om hur det såg ut förrän de flyttade till nya skolan år 1952.

8 Budget och finansiering

Vår förening är alldeles ny (grundad våren 2011) och har ännu inga inkomster. Tanken är att anhålla om bidrag, donationer och göra det mesta på talko. Först nu då huset är i vår ägo kan vi börja samla in pengar via lämplig verksamhet.

Husets skick är utmärkt men det behövs investeringar i värme och vatten som sänker driftskostnaderna väsentligt.

Första skedet (2011-2012)

Planering (mest gratisarbete)	1000 euro
4 st. luft-luftvärmepumpar	8000 euro
vattenledning (grävning)	1000 euro
vvs-reparationer (inkl. varmvatten)	3000 euro
elreparationer	1000 euro
ombyggnad av fibernätscentralutrymme	500 euro
fönstertätning	1000 euro
möbler (skrivbord, skåp)	1500 euro
reparation av takrännor	1000 euro
vägbygge och staket	1000 euro
Totalt	19000 euro
Talkoarbete ca. 700 timmar a 10 euro	7000 euro

9 Huvudplaneraren

Tekn.dr. Nisse Husberg är bonde i Hindersby på Bos-Sestu som gått i arv i släkten åtminstone så långt det finns skriftliga uppteckningar (möjligen i 1000 år). Han har också arbetat vid Tekniska högskolan som forskare och professor (datateknik) i närmare 35 år.

Han har varit intresserad av byggnadsvård hela sitt liv och varit med och reparerat och byggt alla hus på Bos-Sestu sedan 50-talet. Medlem i Byggnadsvårdsföreningen (Sverige) och har sedan år 2000 rustat upp sitt gamla bergslagshus (byggt 1856) i Medåker, Arboga med gamla metoder och gammalt material liksom Bos-Sestu gamla hus från början på 1800-talet (flyttat till nuvarande plats 1908 och andra våningen byggd 1930).